

Slutrapport:

PREVENTIVE CONSERVATION IN HISTORIC HOUSES AND PALACE-MUSEUMS: ASSESSMENT METHODOLOGIES AND APPLICATIONS, International symposium, Château de Versailles, 29 november – 1 december 2017 (Ansökan 2017-00107)

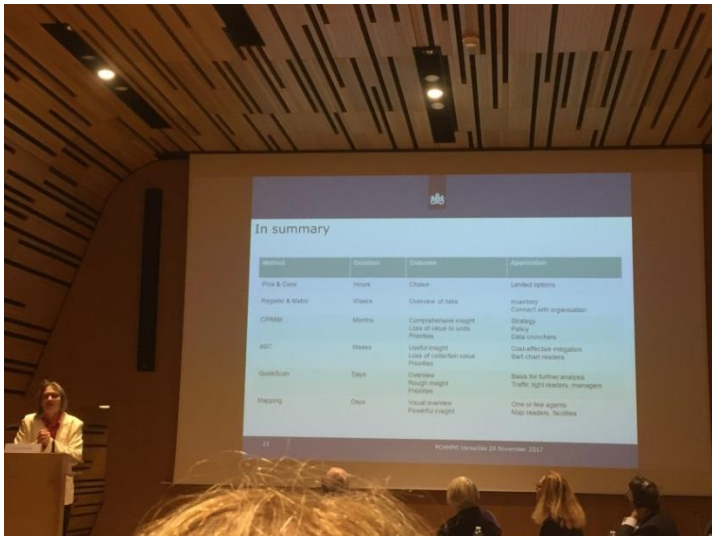
Charlotta Bylund Melin

Till denna konferens skickade jag in ett abstract med det blev tyvärr inte godtaget och därför deltog jag på konferensen endast som åhörare.

Den första dagen var inriktad på riskanalys med fokus på de risker som finns i historiska byggnader med de specifika förutsättningarna som gäller inomhusklimatet. Många intressanta föredrag presenterades som började med riskanalys/riskhantering och avslutades om vilken forskning som pågår vad gäller inomhusklimatets påverkan på föremål av huvudsakligen organiskt material. Här följer några av de minnesvärda bidragen:

Robert Waller (Protect Heritage Corp.) som vi bäst känner som den som införde *The Cultural Property Analysis Model* (CPRAM) introducerade oss till underliggande riskanalys och praktisk riskhantering. För att göra en analys behöver faktorer som förändring över tid, rum och population, t.ex. att antalet föremål i en samling, tas med i modellerna. Han rekommenderar också en ny bok som kommer nästa år "Preventive Conservation: Collection Storage", <http://resources.conservation-us.org/collection-storage/wp-content/uploads/sites/13/2015/11/Storage-Book-Brochure-May2016.pdf>.

Agnes Brokerhof (The Cultural Heritage Agency of the Netherlands (RCE)). Allt fler riskanalysmodeller har med tiden börjat användas bland annat eftersom det har varit nödvändigt att hitta metoder som är snabbare än CPRAM. Föredraget presenterade olika metoder som *The Quick Scan* och *ABC-metoden* och under vilka förutsättningar dessa metoder är att föredra.

Agnes Brokerhof summerar riskanalysmetoderna Pros & Cons, Register & Matrix, CPRAM, ABC, QuickScan och Mapping.

I Frankrike har man också kommit långt med riskanalys och riskhantering. På Panthéon-Sorbonne-universitet finns en utbildning som bara undervisar i förebyggande konservering och riskhantering. **Florence Bertin** och **Denis Guillemard** som båda undervisar på Panthéon-Sorbonne-universitet diskuterade vikten av att insamlad data tolkas rätt i analysfasen. En situation kan inte analyseras om inte rätt modell till rätt situation används. Man måste också komma ihåg att alla värderingar är mer eller mindre subjektiva.

Joel Taylor (The Getty Conservation Institute) pratade om att föremål inte nödvändigtvis skadas i miljöer som anses skadliga medan andra skadas i miljöer som anses gynnsamma för känsliga föremål. Det är viktigt att rätt metod används, om de till exempel förenklas kan det leda till feltolkning av resultaten. Skadedokumentation registrerar vad som har hänt men det är inte säkert att riskanalysen är baserat på förutsägelser som kanske inte inträffar. Det kan dock vara en fördel. Genom att identifiera var osäkerheterna och var bristen på överensstämmelse i olika data finns, kan en djupare analys i just de fallen göras. Det i sin tur kan resultera i ett mer nyanserat praktiskt beslutsfattande.

Amber Xavier-Rowe (English Heritage) berättade om hur deras systematiska skade- och riskbedömning av 12 000 föremål i 115 historiska byggnader har bidragit till ökade anslag till förebyggande konservering. De kunde riktas i först hand till de områden som behövde det bäst. Det har resulterat i stora förbättringar av från magasin och montrar till investeringar i rengöring och forskning i förebyggande konservering.

Under en eftermiddag presenterades flera föredrag rörande det treåriga forskningsprogrammet *EPICO (European Protocol in Preventive Conservation)* som avslutas i december 2017. Drivande i programmet är **Béatrix Saule** (Fondation des Sciences du Patrimoine) och **Danilo Forleo** (Palace de Versailles). Det syftar till att ta fram en riskanalysmetod som passar för utställda föremål i historiska byggnader och slottsmuseer i flera länder. De utvärderade 21 metoder och valde fyra som användes i fullskaleförsök i 40 museer. Allt i allt har det inkluderat 2300 rum och 17 000 föremål. Urvalet av föremål gjordes först från museernas arkiv och det var tillräckligt stort för att göra statistiska undersökningar från. Man har också tittat på olika typ av rum (zoner), vädersträck, antal besökare, antal och typ av fönster och föremål i dessa zoner. Man valde ut 18 typiska skador och definierade dem i en tydlig

manual så att olika personer vid olika museer skulle dokumentera dem så lika som möjligt. För de olika inblandade tog det 1-2 veckor att lära sig metoden. Det visade sig att de värsta skadorna varierade i olika museer men också med de olika metoderna. Damm, salt och svett är en av de viktigaste skadeorsakerna. Man var också förvånade över att ljus inte verkade vara en så stor skadeorsak, även i de rum där gardinerna ofta var frändragna. Statistiskt verkar inte klimatet vara den största skadeorsaken. Det verkar snarare som om klimatet har stabiliserat sig i det ostabila klimatet, så kallad dynamisk stabilitet. Agnes B. och Robert W. var inte helt övertygade om hur EPICO hade använt metoden och överfört den från skadebedömning och därmed bestämt maximal accepterad dos och överfört det till framtida riskbedömning.

Ytterligare en risk bedömningsmetod presenterades, *SOS Collections*[®] av **Bianca Fossà** (Istituto Superiore per la Conservazione ed il Restauro (ISCR)). Metoden togs fram 1994 och har använts för olika typer av samlingar. Den lärs ut i Italien och Frankrike. Genom att ha förenklat metoden och endast undersöka 20 % av varje materialtyp i en samling kan den lätt användas för en stor mängd föremål och på så sätt ge ett tillförlitligt, statistiskt underlag. Typ av lokal som en samling är placerad i tas med i bedömningen och resultaten visar hur konserveringsinsatserna och ska prioriteras till vilken arbetsinsats och kostnad.

Sedan följde några exempel på hur olika museer arbetar med förebyggande konservering. Ett intressant föredrag hölls av **Vittoria Cimino** och **Marco Maggi** (Vatikanmuseerna). De beskrev hur de årligen sex miljonerna besökare bokstavligen "konsumerar" konsten. Museet är öppet alla dagar om året och förebyggande konservering är därför mycket viktigt. Städning och damning av föremål sker regelbundet efter ett strikt schema och alla insatser och uppgifter om eventuella skador lagras i ett digitalt arkiv. Detta redovisas varje månad för ledningen. Vissa arbeten, t.ex. underhåll och lagning av marmorgolven sker nattetid. Den årliga kostnaden för underhållet är 0,3 % av museets totala budget.

En av de stora utmaningarna på Versaillesmuseet är damm som rörs upp av besökarna. Dessutom står fönstren öppna under sommaren. **Elisabeth Caude** (Versaillesmuseet) och **Thalia Bajon-Bouid** (frilans men är kontraktsanställd på Versaillesmuseet) berättade att med tanke på museets storlek och det stora antal ömtåliga föremål har Versaillesmuseet alltid varit måna om förebyggande underhåll. De har ett rullande schema som sträcker sig fyra år fram i tiden. Lokalvårdare och konservatorer samarbetare och arbetet dokumenteras i en årlig rapport.

Tina Naumovic (Neuschwansteinslottet) (förebilden till Disneys Törnrosaslott) berättade bl.a. om hur de har löst problemet med 1,5 miljoner besökare årligen resulterar i kraftigt ökad RH och kondensation i det ouppvärmda slottet. För att undvika att sätta in ventilation i slottet så torkar man istället besökarna innan de går in på slottet. Det sker när de står i en lång korridor i väntan på att gå in på slottet och torr luft blåses genom korridoren.

Sista dagen fokuserade på forskning som har gjorts vad gäller förebyggande konservering för samlingar i historiska byggnader. **David Thickett** (English Heritage) berättade om hur vetenskap kan användas för att bedöma och förutse hur föremål reagerar på olika inomhusklimat. Metoder för att mäta förändringar över tid, så som linjära analoggivare, *Fiber Bragg* och *akustisk emission* (AE) används för att mäta hur magnituden av skador och nedbrytningshastigheten. **Nigel Blades** (National Trust) berättade vidare hur AE-metoden använts för att studera mekaniska förändringar i fyra trä möbler på Knoles House.

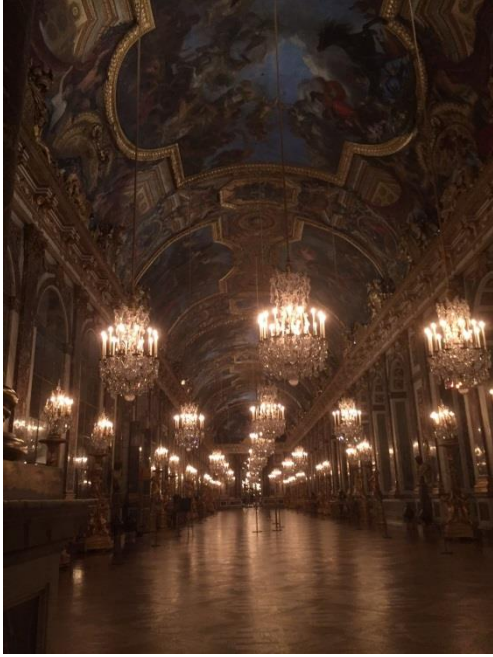
Anledningen var att man önskade sänka medelvärdena i RH från 75 % till 60 % för att minska risken för skadeinsektsangrepp och mögel.

Michał Lukomski (The Getty Conservation Institute) berättade om projektet *Managing Collection Environments Initiative* (MCE), http://www.getty.edu/conservation/our_projects/education/managing/overview.html som syftar till att studera metoder för att forska om klimatrelaterade skador på olika typer av föremål och material i laboratorium och i verkliga miljöer som i historiska byggnader. En viktig fråga är hur resultatet av olika metoder kan jämföras? Olika föremål reagerar olika snabbt och olika mycket men enligt denna studie har RH-fluktuationer på 20 % ingen synlig effekt på föremålen.

Avslutningsvis beskrev **Łukasz Bratasz** (Yale University) att det fortfarande finns många luckor i kunskapen om klimatrelaterade skador i föremål. Det skapar hinder för att göra meningsfulla modeller för skade- och riskanalys. Det i sin tur medför att vi fortfarande inte har konsensus vad gäller klimatstandards och guidelines för föremål av organiska material. Det här är en viktig fråga även ur energieffektiviseringssynpunkt.

Förutom de regelrätta föredragen hade organisationen också ordnat med runda-bords-samtal till vilka man i förväg hade valt och anmält sig till de två man var mest intresserad av. Varje samtal var en timme och under dessa var det tre till fyra personer som höll var sitt kort presentation på fem minuter. Bilder och fakta om föredragen rymdes på en A4 sida och delades ut till de som var intresserade. En moderator var med vid varje samtal och höll styr på tider, inlägg och diskussioner. Det var en bra modell och kan fungera utmärkt som alternativ till poster sessioner.

Agnes Brokerhof ställde frågan till sista eftermiddagens föredragshållare vad de anser vara den största risken för föremål i historiska byggnader och svaren blev: Łukasz Bratasz: kemisk nedbrytning, den är större än mekaniska skador orsakade av klimatet, Mickael Lukomski: vi behöver vara mer realistiska vad gäller mekaniska skador, Nigel Blades: biologisk nedbrytning (mögel och skadeinsekter) och ljus, David Thickett: brand, damm och hantering av föremålen. Det visar att det på inget sätt finns entydiga svar på hur olika faktorer är skadliga för en rad olika material. Det behövs mer forskning om skadeorsaker och samband i historiska byggnader.

Spegelsalen i Versailles på kvällen utan turister.

Vi fick förstås också möjlighet att besöka slottet en kväll och det var fantastiskt att få vandra runt i Spegelsalen och andra salar i skenet av (konstgjort) stearinljus utan andra turister än vår grupp. Sista eftermiddagen fick vi också åka tåg genom slottsparken till Grand Trianon. Det uppfördes ursprungligen av Ludvig XIV men har förändrat med tiden och möblemanget här huvudsakligen från 1800-talet från Napoleon I och Ludvig Filips regeringsperioder. På övervåning fick även se Charles de Gaulles privata rum som fortfarande används av de franska regeringscheferna.

I det hela taget var det en mycket välarrangerad konferens. Det var intressant att höra hur riskanalys och riskhantering har utvecklats med tiden genom praktisk erfarenhet för att fungerar för olika syften. Frågorna om inomhusklimat var dominerande och jag hade gärna hört mer om t.ex. hur man hanterar ljusfrågor i historiska byggnader.